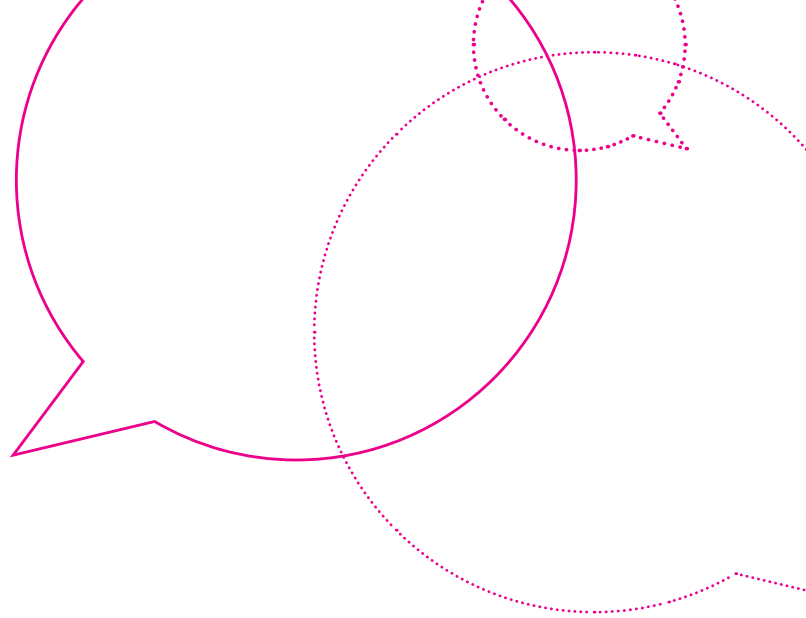




**DE PARTICIPATIELADDER
PLAT GELEGD: HET
PARTICIPATIECONTINUÛM**



Organisaties binnen jeugdwerk, cultuur en sport doen inspanningen om relevant te zijn voor een divers publiek. We plaatsen al deze inspanningen onder de noemer ‘participatie’. In deze reeks gaan we in op zeven concrete strategieën die je in staat kunnen stellen om participatiekansen te realiseren voor je doelpubliek. We plaatsen deze naast elkaar op een continuüm en leggen zo de participatieladder plat.

Je kan ook onze [visietekst over participatief werken lezen](#) waar we we orde scheppen in de veelheid aan kaders en concepten over participatie.

info@demos.be

www.demos.be



www.facebook.com/demosvzw



www.twitter.com/demosvzw

DE PARTICIPATIELADDER

De [participatieladder](#) werd voor het eerst beschreven door Sherry Arnstein in 1969. Arnstein rangschikte verschillende vormen van burgerparticipatie in een hiërarchie, gaande van geen tot maximale beleidsparticipatie. Wie daarbij machteloos is, wint aan zeggenschap naarmate machthebbers hun macht delen. In 1992 publiceerde [Roger Hart](#) in opdracht van UNICEF een versie van de participatieladder op maat van kinderen en jongeren.

De participatieladder is een onbetwiste mijlpaal in het sociaal werk en nog steeds een krachtig instrument om beleidsparticipatie vorm te geven. Toch wringt dit instrument voor ons als kader om de participatie aan jeugdwerk, cultuur en sport te vatten.

- ⇒ De participatieladder gaat over '(mee)beslissen'. Maar onder de noemer 'participatie' zien we ook veel initiatieven over '(mee)doen'. Die inspanningen kunnen we moeilijker een plek geven binnen de participatieladder.
- ⇒ De participatieladder wekt de indruk dat het verwerven en delen van macht een proces is dat stap voor stap verloopt, waarbij de ene gradueel meer macht verwerft terwijl de andere steeds meer macht lost. In onze visie hoeft participatie niet stap voor stap te verlopen. Mensen kunnen bijvoorbeeld meteen voor eigenaarschap gaan, zonder dat ze een lange tocht hoeven te maken doorheen de inspraakorganen van een organisatie.
- ⇒ Omgekeerd wil niet iedereen altijd de hoogste mate van zeggenschap bereiken. Niet elke potentieel nieuwe deelnemer wil meteen het hele systeem omgooien. Sommigen willen net opgaan in een werking en er meer toe behoren. We verwijzen hiermee naar het idee van actorschap of agency.

“Acterschap is ... te begrijpen als de mogelijkheid om een eigen streven of intentie uit te voeren door iets te bewegen in de relatie met datgene ‘waarnaar’ men ageert... Daarbij kan de actor ernaar streven om die wereld mee te ‘maken’ en er een stukje macht over te verwerven, maar net zo goed kan de bedoeling zijn om ‘op te gaan’ in de wereld, om er meer toe te ‘behoren’. Ook dan beweegt iets in de relatie met die omgeving: de actor voelt er zich weer een stukje meer in thuis.” ([Kind & Samenleving](#), 2020)

⇒ De stap zetten naar mee beslissen en mee organiseren is voor mensen in een kwetsbare positie niet zo evident. We moeten voorzichtig zijn om dit als ideaal te projecteren op elke deelnemer.

twee jeugdwerkonderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel zeggen daarover het volgende *“Niet alle jongeren delen zomaar hun wensen en ideeën, laat staan dat ze deze zelf gaan uitvoeren. Vooral voor jongeren in kwetsbare situaties is participatie een uitdaging. Zeggen waar het op staat, is niet evident als men zich minder goed in z’n vel voelt ... Actieve vormen van participatie passen in een westers kader waar individualiteit en meetbare resultaten centraal staan. Dit kader promoot mondigheid en assertiviteit. Dat is niet voor elke jongere vanzelfsprekend.”* ([Desmet & Villanueva O’Driscoll](#), 2019)

We maken daarom geen hiërarchisch onderscheid tussen de verschillende participatiemogelijkheden die organisaties bieden. Elke inspanning van een organisatie loont de moeite, omdat er steeds mogelijke participanten zijn aan de ontvangende kant voor wie die stap nét is wat ze zoeken. Sommigen hebben niet meer nodig dan informatie op hun maat of een korting. Anderen zijn meer dan tevreden als ze hun mening mogen geven en het aanbod wat kunnen bijsturen. Nog anderen willen hun eigen (deel)aanbod uit de grond stampen.

Uiteindelijk krijg je als organisatie de participatie waar je zelf ruimte voor maakt. Organisaties die beperkte of specifieke participatiekansen bieden, vinden weerklank bij burgers die zich daarin terugvinden. Hoe breder het palet aan mogelijkheden dat je aanbiedt, hoe breder het palet aan drijfveren

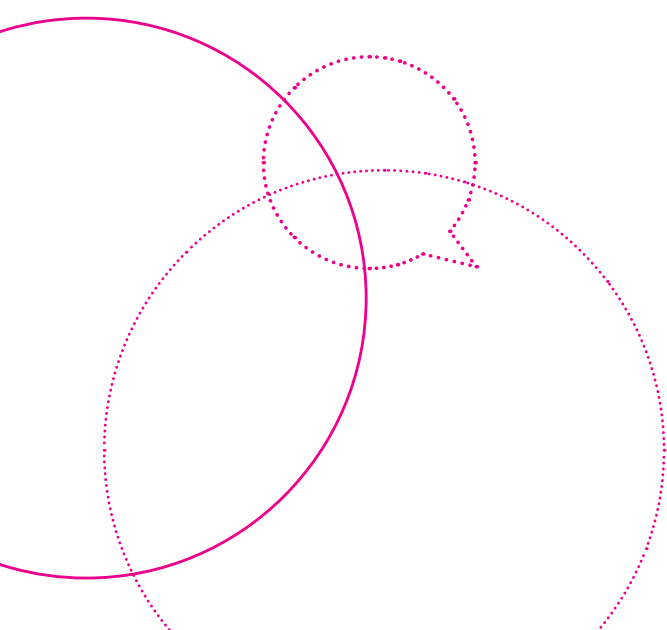
en burgers dat je kan bereiken en betrekken.

Voorbeeld: Een persoon met een handicap kan een specifieke G-sportclub helpen oprichten, zetelen in de gemeentelijke adviesraad én drie dagen puur genieten van een rockfestival dat toegankelijk werd gemaakt. Iemand kan al deze drives combineren of net kiezen voor één bepaalde insteek.

Het is ons wel niet om het even. Bij Dēmos vinden we dat iedereen de kans moet krijgen om vanuit de eigen drive in te pikken op het volledige participatiecontinuüm. Als organisaties en sectoren systematisch bepaalde participatiekansen niet aanbieden aan bepaalde groepen van potentiële gebruikers, dan spreken we over een democratisch deficit. Jeugdwerk, cultuur en sport beschouwen we immers als gemeen goed, als iets van ons allemaal. Iedereen heeft dan ook recht op een gelijke toegang tot het volledige aanbod.

VAN MEEDOEN TOT ZELF ORGANISEREN

We zetten verschillende inspanningen op vlak van participatie uit op een continuüm van 'meedoen' (deelnemen) tot 'zelf organiseren' (deelhebben). Afhankelijk van de inspanning heeft de deelnemer veel of weinig invloed op hoe het aanbod tot stand komt. In dit continuüm focussen we op strategieën die organisaties inzetten om participatie te vernieuwen en te verdiepen. We lichten ze hier kort toe, maar in de fiches van deze reeks bekijken we in detail elke strategie met verschillende praktijkvoorbeelden. De fiches geven je misschien inspiratie om zelf aan de slag te gaan.





RUIJTE MAKEN



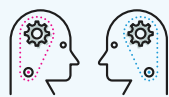
INSPRAAK



VINDPLAATSGERICHT
WERKEN

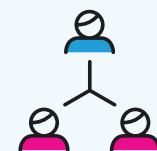


ONTKIEMING



COCREATIE

BEMIDDELING



TOELEIDING

DEELHEBBEN

DEELNEMEN

Ontkieming

Bij ontkieming komen mensen in contact met jeugdwerk, cultuur of sport zonder dat ze er zelf voor kiezen. Het komt op hun pad.

Toeleiding

Via allerlei drempelverlagende initiatieven begeleid je de toekomstige participant naar een bestaand vrijetijdsaanbod. Vrijtijdsorganisaties doen hier zelf inspanningen voor, maar werken soms ook met externe toeleiders.

Vindplaatsgericht werken

Via mobiele werkingen of projecten in buurthuizen en wijkcentra brengt men het vrijetijdsaanbod naar plaatsen waar de beoogde doelgroep al aanwezig is. Soms gebeurt dit om daarna de stap naar het bestaande aanbod te verkleinen.

Bemiddeling

Onder bemiddeling verstaan we een intense uitwisseling of relatie die uitgaat van tweerichtingsverkeer. Belangrijk hier is dat een derde partij betrokken wordt in het contact tussen 'klant' en organisatie. Vanuit die relatie ontstaat ruimte voor afstemming en een onderhandelingsmarge om deelaspecten van de werking aan te passen.

Inspraak

Organisaties zetten bevragingen op en organiseren consultatie- en inspraakmomenten waar ze groepen vragen om hen te informeren over hun ervaringen, noden en wensen. Of ze delen stap voor stap de beslissingsmacht naarmate de nieuwe deelnemers doorstromen in de geledingen van de organisatie.

Cocreatie

Hier is er actieve betrokkenheid van burgers als volwaardige partner bij de productie en uitvoering van een cultuur-, jeugd- of sportaanbod. Van meet af aan leg je een proces af met je eindgebruikers waarbij de inbreng van alle betrokkenen gelijkwaardig is.

Ruimte maken

Vrijtijdsorganisaties geven volledige autonomie, zelfstandigheid en keuzevrijheid aan de eindgebruikers. Deze gebruikers zijn zelf organisator en (eind)verantwoordelijke van het aanbod en worden daarbij ondersteund op vraag.

NUTTIG VOOR SPELERS EN HET SPEELVELD

Je kan deze strategieën als bril gebruiken om naar een organisatie te kijken: welke participatiemogelijkheden biedt ze aan en welke niet? In de praktijk lopen deze verschillende strategieën vaak door elkaar en bij Dēmos moedigen we aan om te kiezen voor een aanpak die meerdere strategieën combineert. Het continuüm kan helpen om bestaande inspanningen te kaderen. Het kan tegelijk de ambitie aanwakkeren om nieuwe initiatieven te nemen.

Maar je kan het continuüm ook gebruiken om breder te kijken, op niveau van een sector of op het niveau van het lokale jeugd-, cultuur- en sportaanbod. Welke kansen zitten daar en welke niet? Dit gaat dan over het hele speelveld en niet alleen over de individuele spelers. Dan wordt het een instrument voor (lokale) overheden om het geheel van de participatiemogelijkheden in beeld te krijgen en bij te sturen.

Maar het blijft ook nuttig voor individuele organisaties om hun positie in het landschap te bepalen. Ook als je organisatie niet het hele gamma aan participatiekansen kan bieden, kun je er wel mee voor zorgen dat er in je gemeente of in het brede aanbod voldoende kansen zijn voor andere spelers. Je kan bijvoorbeeld plaats maken voor andere actoren in het veld en/of hun positie helpen versterken. Ook dat is participatief werken, en zorgt onrechtstreeks voor een meer divers publieksbereik op lokaal of sectorniveau.